

Історія розвитку та становлення права соціального захисту України

*Ярмак М.С., студентка, гр. Юс-22 юридичного факультету СумДУ
Науковий керівник - Горевий В.І., ст. викладач кафедри права СумДУ*

У радянській науковій літературі досліджувалося питання про відмежування трудового права від права соціального забезпечення. Ці питання розглядалися в роботах російських – В.С. Андреева, Р.З. Лівшиця, М.Л. Захарова і Е.Г. Тучкової та українських вчених – Б.І. Сташківа, В.М. Андрієва, С.М. Прилипка, Л.І. Лазор та ін.

Право соціального захисту тісно пов'язане з трудовим правом. Фактично право соціального захисту "виросло" з радянського права соціального забезпечення, котре, у свою чергу, у свій час відокремлювалося від трудового права.

Нині, коли створено значне за обсягом соціально-захисне законодавство, значно легше відокремити це законодавство від трудового. Трудове право і право соціального захисту мають власні предмети правового регулювання. Якщо для трудового права таким предметом є відносини у сфері застосування найманої праці, предметом права соціального захисту є відносини з приводу захисту населення від соціальних ризиків. Ці відносини поширюються не лише на пенсіонерів та інших суб'єктів соціального захисту, а й на працююче населення. Зокрема соціальний захист здійснює "вторгнення" у сферу застосування праці:

1) у тих випадках, коли працівник, як головний суб'єкт трудових правовідносин зазнає соціального ризику;

2) коли особливий соціально-правовий статус особи надає йому як працівнику й особливий соціально-трудова статус.

Трудовим законодавством закріплено загальне положення про те, що всі працівники підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню. Це дає підстави окремим науковцям розглядати інститут соціального страхування як інститут трудового права або як спільний інститут трудового права і права соціального забезпечення. Останнє було висловлено Р.З. Лівшицем [4, с. 198]. В.С. Андреев включав відносини з приводу "матеріального забезпечення робітників та службовців у випадку тимчасової або постійної непрацездатності" до предмета трудового права [1, с. 222]. Інші вчені вважають, що підстав для такого висновку немає. Справді, положення щодо соціального страхування працівників у трудових правовідносинах завжди було закріплене у трудовому законодавстві. Але механізм реалізації цього права згідно із сучасним законодавством суттєво відрізняється від того, що був установлений радянським законодавством. Радянське соціальне страхування мало інший зміст, інші фінансові джерела та інший механізм надання допомог.

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо ЗДСС» від 16 січня 2003 р. було викладено у новій редакції главу XVII Кодексу законів про працю України "Загальнообов'язкове державне соціальне страхування та пенсійне забезпечення". Статтею 253 КЗпП встановлено, що всі особи, які працюють за трудовим договором (контрактом) на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форми власності, виду діяльності та господарювання або у фізичної особи, підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню. Усі інші норми цієї глави є бланкетними. Вони фактично відсилають до законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, яке є частиною соціально-захисного законодавства. Зокрема ст. 254 КЗпП встановлює, що основними джерелами коштів загальнообов'язкового державного соціального страхування є внески власників підприємств, установ, організацій або уповноважених ними органів чи фізичної особи, працівників [3].

Види матеріального забезпечення та соціальних послуг за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням працівникам, а в деяких випадках і членам їх сімей, умови їх надання та розміри визначаються законами України з окремих видів загальнообов'язкового державного соціального страхування, іншими нормативно-правовими актами, які містять норми щодо загальнообов'язкового державного соціального страхування. Працівники та члени їх сімей мають право на державне пенсійне забезпечення за віком, по інвалідності, у зв'язку з втратою годувальника, а також за вилугу років відповідно до закону [5].

Отже, застосовано такий механізм, що відносини з приводу загальнообов'язкового державного соціального страхування для працівника "зароджуються" у трудових правовідносинах, але регулюються не трудовим, а спеціальним законодавством про соціальне страхування.

Таким чином, на сьогодні правове регулювання загальнообов'язкового державного соціального страхування здійснюється засобами не трудового права, а права соціального захисту.

Література:

1. Андреев В.С. Право социального обеспечения в СССР: учебник. / Андреев В.С.– М.: Юридическая литература, 1990. - 453 с.
2. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30. - Ст. 141.
3. Кодекс законів про працю України // Затверджений Законом України № 322- VIII від 10.12.71, ВВР, 1971. - Ст. 375.
4. Лившиц Р.З. Теория права: учебник. / Лившиц Р.З. – М. : Издательство БЕК, 1994. - 224 с.
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо ЗДСС: Закон України від 16.01.2003, // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, N 10-11. - Ст. 87.

Міжнародно-правове забезпечення стабільності та безпеки суспільства: матеріали науково-теоретичної конференції викладачів, аспірантів та студ. юридичного фак-ту, м. Суми, 25 травня 2013 р. / Ред.кол.: А.М. Куліш, М.М. Бурбика, М.І. Логвиненко, В.М. Семенов, А.В. Баранова. — Суми: СумДУ, 2013. — С. 214-215.